

ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ 28.09.2014

«Η ελπίδα είναι κομμάτι της ανθρώπινης εργαλειοθήκης»

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΣΑΝΟΥΔΟΥ

Πεντακόσιες χιλιάδες αναγνώστες παρακολουθούν στο Τουίτερ την Καναδή συγγραφέα Μάργκαρετ Ατγουντ. «Είναι σαν να έχεις έναν πίνακα ανακοινώσεων, όπου οι άλλοι μπορούν να διαβάσουν πού βρίσκεσαι ή τι σε απασχολεί», λέει στην «Κ». «Δεν πρόκειται όμως να αλλάξει τον τρόπο που σκεφτόμαστε ή επικοινωνούμε περισσότερο από όσο τον άλλαξε το τηλεγράφημα».

Είναι ήδη μεσημέρι και οι συνεντεύξεις έχουν ξεκινήσει από το πρωί, όμως η Μάργκαρετ Ατγουντ δεν δείχνει σημάδια κούρασης. Τίποτα δεν μοιάζει να ξεφεύγει από τα διεισδυτικά γαλάζια μάτια της, ενώ στη διάρκεια της συζήτησης δεν αφαιρείται ούτε για μια στιγμή, περνώντας από το ένα θέμα στο άλλο με χαρακτηριστική ευκολία – από τους ήρωες των βιβλίων της στην προστασία του περιβάλλοντος, τη βία κατά των γυναικών ή το μέλλον της ανθρωπότητας. Λίγο πιο πέρα, ο μυθιστοριογράφος Γκρέαμ Γκίμπσον (Graeme Gibson), σύντροφός της εδώ και περίπου τέσσερις δεκαετίες, την περιμένει υπομονετικά, απορροφημένος στην οθόνη του λάπτοπ του.

Ποήτρια και πεζογράφος με πάνω από 40 τίτλους στη βιβλιογραφία της,

αλλά και κριτικός λογοτεχνίας, οικολόγος και εφευρέτρια της τεχνολογίας «Long Pen» για τη συγγραφή βιβλίων εξ αποστάσεως, η διασημότερη εν ζωή συγγραφέας του Καναδά, που τον Νοέμβριο θα κλείσει τα 75, είναι συνηθισμένη στις «γεμάτες» μέρες. Προτού καταφθάσουν οι πρώτοι δημοσιογράφοι, έχει ήδη προλάβει να αναδημοσιεύσει στο Τουίτερ ένα βίντεο με «πρωταγωνιστές» γιγαντιαία πλάσματα του ωκεανού, ένα άρθρο για την επιστήμη πίσω από τη μουσική και την ομιλία για την ισότητα των φύλων, που έδωσε η Εμα Ουάτσον στα κεντρικά γραφεία του ΟΗΕ. Εξίσου «πολυσυλλεκτικό» ήταν το πρόγραμμα της επίσκεψής της στην Αθήνα, που περιλάμβανε μία συνάντηση με τους αναγνώστες της στο Public Συντάγματος, μία συζήτηση με θέμα «Δυστοπίες και η ελληνική επιρροή σε αυτές» στο Μέγαρο Μουσικής και μία ομιλία για την επιρροή της ελληνικής μυθολογίας στο έργο της στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Στο ενδιάμεσο διάστημα, πρόλαβε να επισκεφθεί το θέατρο του Διονύσου και μοιράστηκε αυτή τη «στιγμή συγκίνησης» με τις 500.000 αναγνώστες της στο Τουίτερ. «Είναι σαν να έχεις έναν πίνακα ανακοινώσεων, όπου οι άλλοι μπορούν να διαβάσουν πού βρίσκεσαι ή τι σε απασχολεί», τονίζει η συγγραφέας μιλώντας για ένα από τα αγαπημένα της μέσα διαδικτυακής επικοινωνίας. «Δεν πρόκειται να αλλάξει τον τρόπο που σκεφτόμαστε ή επικοινωνούμε περισσότερο από όσο τον άλλαξε... το τηλεγράφημα», συνεχίζει. «Η μόνη διαφορά του είναι η αμεσότητα με την οποία μεταδίδονται οι αναρτήσεις μας».

«Υπήρξα τυχερή»

Πάνω από μισό αιώνα μετά την κυκλοφορία της πρώτης, βραβευμένης ποιητικής της συλλογής, η Μάργκαρετ Ατγουντ εκτιμά ότι υπήρξε «τυχερή». Το αναγνωστικό κοινό του Καναδά «είναι πολύ περιορισμένο και όταν ξεκίνησα, τη δεκαετία του '60, ήταν πολύ δύσκολο να δημοσιεύσεις ένα μυθιστόρημα. Γι' αυτό άρχισα με ποίηση» – και πάλι, θεωρούνταν φυσικό να έχεις γύρω στους «200 αναγνώστες». Σήμερα, τα βιβλία της έχουν μεταφραστεί σε πάνω από 40 γλώσσες και διαβάζονται από εκατομμύρια ανθρώπους σε όλο τον κόσμο.

Οι απόπειρες δολοφονίας, τα οικογενειακά μυστικά, οι αυτοκτονίες, οι έριδες και οι βιβλικές καταστροφές αποτελούν συνήθη καμβά στις ιστορίες της Ατγουντ, το τελευταίο μυθιστόρημα της οποίας κυκλοφόρησε πρόσφατα στα ελληνικά υπό τον περιγραφικό τίτλο «Το τέλος του κόσμου» (εκδ. Ψυχογιός). Εντούτοις, η συγγραφέας είναι κάθε άλλο παρά απαισιόδοξη – αντίθετα, διαθέτει την ικανότητα να αστειεύεται ακόμα και με τα πιο «βαριά» ή δυσάρεστα θέματα, όπως... το τέλος του κόσμου. «Νομίζω ότι η ελπίδα είναι κομμάτι της ανθρώπινης εργαλειοθήκης», είναι η δική της εξήγηση. «Όσοι δεν έχουν ελπίδα πιθανότατα δεν σηκώθηκαν από το κρεβάτι τους το πρωί». Όσο για το χιούμορ, είναι κάτι το «εγγενές. Δεν

ξέρω αν βοηθάει ή όχι, σίγουρα πάντως είναι κάτι αναπόφευκτο, κάτι στο οποίο καταφεύγουν οι άνθρωποι, τουλάχιστον όταν δεν πεθαίνουν από την πείνα ή δεν βρίσκονται εν μέσω μιας ηφαιστειακής έκρηξης. Κάποιοι άνθρωποι δεν έχουν χιούμορ, επομένως δεν κάνουν αστεία ούτε όταν τα πράγματα είναι μια χαρά. Άλλοι δεν σταματούν σχεδόν ποτέ». Είναι προφανές ότι η ίδια ανήκει στη δεύτερη κατηγορία: «Ναι, είμαι αισιόδοξη. Δεν μου κοστίζει τίποτα», αστειεύεται.

Το «Τέλος του κόσμου» αποτελεί το τελευταίο μέρος της ομότιτλης τριλογίας με θέμα την καταστροφή του πλανήτη -τουλάχιστον όπως τον ξέρουμε- ύστερα από μια πανδημία που αποδεκατίζει τον παγκόσμιο πληθυσμό στο όχι και τόσο μακρινό μέλλον. Στη συλλογή διηγημάτων της «Stone Matress», που κυκλοφόρησε στις αρχές Σεπτεμβρίου στα αγγλικά, καταπιάνεται με ένα εξίσου τρομακτικό όσο και πιθανό σενάριο: μια μυστηριώδης παγκόσμια οργάνωση, η «Our Turn» (Η σειρά μας), αποφασίζει να εξοντώσει όλους τους ηλικιωμένους, που αφενός επιβαρύνουν το σύστημα υγείας και αφετέρου είναι υπαίτιοι για την καταστροφή του περιβάλλοντος. «Όταν οι διαθέσιμοι πόροι είναι περιορισμένοι ή όταν ο καταμερισμός του πλούτου σε μια κοινωνία είναι καταφανώς άδικος, οι άνθρωποι τείνουν να στρέφονται ο ένας εναντίον του άλλου», υπογραμμίζει η συγγραφέας, αναγνωρίζοντας ότι δεν αποκλείεται να δούμε κάτι αντίστοιχο να συμβαίνει στο μέλλον: «Αν οι νεότερες γενιές δεν βρίσκουν δουλειά ή θεωρούν ότι ο πλούτος είναι άνισα μοιρασμένος, αν πιστεύουν ότι οι γηραιότεροι δεν προσπαθούν να τους βοηθήσουν... εγώ εξωτερικεύσα αυτή την ιδέα έτσι ώστε να αποτελέσει τροφή για σκέψη».

Για την Ελλάδα

«Οι δυστοπίες έρχονται και φεύγουν», υποστηρίζει η Μάργκαρετ Ατγουντ, με αφορμή την εκδήλωση στο Μέγαρο Μουσικής. «Κάποτε με ρώτησαν τι πιστεύω για την τρέχουσα οικονομική συγκυρία, και τους είπα ότι στους βουδιστικούς ναούς έχεις να επιλέξεις μεταξύ τεσσάρων εναλλακτικών: πολλή καλοτυχία, λίγη καλοτυχία, λίγη κακοτυχία και πολλή κακοτυχία. Δεν θέλεις κανένα από τα δύο άκρα. Μπορείς όμως να διαχειριστείς λίγη κακοτυχία ή λίγη καλοτυχία», εξηγεί, εκφράζοντας την άποψη ότι η κακοτυχία της Ελλάδας είναι αδιαμφισβήτητη, όχι όμως και ακραία σε σχέση με αυτό που αντιμετωπίζουν άλλες περιοχές του κόσμου. Οι κάτοικοι του Καναδά έχουν ευνοηθεί με «λίγη καλοτυχία», προσθέτει, καθώς «οι νόμοι που ρυθμίζουν τις τράπεζες είναι διαφορετικοί, και σε αντίθεση με τις ΗΠΑ δεν είχαμε μαζικές χρεοκοπίες». Εντούτοις, «όπως λένε οι κωμικοί, στους Αμερικανούς αρέσει να βγάζουν λεφτά και στους Καναδούς να τα μετράνε». Υποστηρίζει, μάλιστα, ότι η καναδική κοινωνία είναι αρκετά συντηρητική και επί του παρόντος έχει υιοθετήσει μια τακτική «αναβλητικότητας και άρνησης» για να αντιμετωπίσει τους φόβους της.

Πολλοί από αυτούς τους φόβους σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή και την καταστροφή του περιβάλλοντος – ζητήματα που απασχολούν και την ίδια την Ατγουντ, η οποία μεταξύ άλλων είναι οπαδός του Πράσινου Κόμματος και επίτιμος πρόεδρος οργάνωσης για την προστασία των σπάνιων πτηνών. «Πιστεύω ότι η Ελλάδα πρέπει να στραφεί στην ηλιακή ενέργεια», δηλώνει εμφατικά. «Η πρόβλεψή μου είναι ότι τώρα που η οικογένεια Ρόκφελερ στρέφεται στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, οι συνθήκες θα γίνουν ακόμα πιο ευνοϊκές για τις χώρες που έχουν άφθονη ηλιοφάνεια».

Πολυάριθμες διακρίσεις και βραβεία

Γεννημένη το 1939 στην Οττάβα του Καναδά, η Μάργκαρετ Ατγουντ έχει εκδώσει μυθιστορήματα, ποιητικές συλλογές, δοκίμια, διηγήματα και βιβλία για παιδιά, ενώ έχει αποσπάσει πολυάριθμες διακρίσεις, μεταξύ των οποίων τα βραβεία Booker και Orange. Σήμερα ζει στο Τορόντο. Η τριλογία «Το τέλος του κόσμου» και «Ο τυφλός δολοφόνος» κυκλοφορούν στα ελληνικά από τις εκδόσεις Ψυχογιός. Από την Ωκεανίδα κυκλοφορούν τα βιβλία της «Η κλέφτρα κίτσα», «Το άλλο πρόσωπο της Γκρέις» κ.ά., ενώ από τις εκδόσεις της Εστίας έχουν κυκλοφορήσει το «Μάτι γάτας», η «Ιστορία της πορφυρής δούλης» κ.ά. Η συλλογή διηγημάτων «Stone Matress» αναμένεται να κυκλοφορήσει το 2015 από τις εκδόσεις Ψυχογιός.